

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XXVII. Actualis relatio actuum nostrorum haud requiritur; sed
sufficit virtualis: cujus natura explicatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

inspirationem satis innotescit divina voluntas, quâ quis ad opera consilii, vel ad æmulanda charismata meliora vocatur; istis in circumstantiis practicè vix aut ne vix quidem contingit, electionem minoris boni, præ magis bono, ad quod se quispiam vocari cognoscit, esse sine peccato. Tum enim minoris boni electio non fit ex fine, & modo debito, sed vel ex negligentia, vel ex cupiditate. Ex negligentia, dum à majori bono, contra divinam vocationem & inspirationem, recedit; quia terrentur terrenia, v. g. quia timet se incommodare; ex cupiditate, dum ab eo recedit, quia ablandiuntur blandientia, quia videlicet ducitur amore propriæ voluptatis, vel satisfactionis. Quorum neuter est finis debitus. Quidquid enim homo deliberatè facit, vel omittit, facere vel omittere debet finaliter propter Deum. Tunc autem majoris boni electionem non omittit propter Deum, sed propter seipsum.

297 Simile est in eo; qui sciens & volens facit aliquid contra Regulam vel Constitutiones sui Ordinis, de se non obligans sub culpa. De quo Suarez to. 4. de relig. lib. 1. c. 3. sapienter advertit, practicè vix contingere, quòd talis non peccet; non propter obligationem Regulæ, vel Constitutionum sub culpa, sed propter irrationabilem volendi vel nolendi modum in individuo; prout movent Constitutiones nostræ, à Sede Apostolica approbatæ, p. 4. c. 18. n. 5. his verbis; *Quamvis nostræ Constitutiones ex se non obligent ad culpam... advertant tamen nostri fratres, vix in praxi fieri posse, ut quis eas sciens & libens sine culpa transgrediat... propter difficultatem honestatis inducenda in actionem prohibitam. Nam prohibitio facit, ut actio ut sic non possit esse bona, cum integritate omnium circumstantiarum, &c.*

298 Idèò pius Contenton to. 3. Theol. ment. & eord. dissert. 5. c. 1. specul. 3. dicit quòd à se probari non potest eorum laxissima sententia, quæ affirmat; nihil peccare eos, qui sacro inspirationum motus vel negligent, vel repellunt... Nam juxta communem christiana pietatis sensum, quotquot non sunt solida virtutis experies, de divinarum inspirationum neglectu & repulsa humiliter se accusant, non secus ac de insinuatione spirituali, quæ Dao ad majora vocanti non respondent. Quia nimirum sciunt, Deum hujusmodi repulsam interdum non leviter punire, dum eos cadere sinit, qui progredi non nituntur, & ab illicitis & lethalibus rapti, qui semper permissis indulgent. Enim verò iamdiu non relabimur, quamdè ad priora contendimus. At ubi ceperimus stare, descendimus, nostrumque non progredi, reverti est.

299 Objicies 11°. Si homo ex Dei propter se amore facere teneretur quodcumque facit, nullus esset veræ virtutis actus, qui non esset amor Dei propter se, seu qui non esset actus elicitus à charitate; nulla proinde vera virtus, à charitate distincta.

Respondeo negando sequelam, eò quòd

virtutes, & actus virtutum à propriis specificentur objectis, proprioque fine proximo, non à remoto, seu ultimo, ad quem per charitatem referuntur illi etiam virtutum actus; qui non eliciuntur; sed imperantur dumtaxat à charitate. Qua de re plura infra.

Objicies 12°. Si peccaret, quisquis scienter omitteret actum deliberatum referre in Deum; peccaret mortaliter, utpote contra primum maximumque mandatum, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde, &c.*

Respondeo negando sequelam. Quia, ut ostendi l. 6. c. 17. quodcumque primo illo mandato præcipitur, non præcipitur sub mortali, sed aliquid sub veniali; sub quo dumtaxat præcipitur nullam creaturam amare propter se, velut finem negativè ultimum, modò Deus semper ametur tamquam finis positivè ultimus.

CAPUT XXVII.

Actualis relatio actuum nostrorum haud requiritur; sed sufficit virtualis: cujus natura explicatur.

Necessariam non esse relationem actualem, sed sufficere virtualem docet S. Thomas supra n... eò quòd impossibile sit de Deo semper actu cogitare, ac per consequens Deum semper actu amare, ita ut super eò semper fiat actualis reflexio. Hoc enim Deus non mandat ad meritum, sed promittit in præmium, ut S. Bernardus ait Serim. 50. in Cant.

In quo verè consistat relatio illa, seu intentio virtualis, facile non est explicatu. Tametsi omnes conveniant in tribus ad eam requisitis, videlicet 1°. quòd præcesserit intentio actualis: 2°. quòd hæc non fuerit revocata: 3°. quòd adhuc perseveret in aliquo effectu suo, qui continuatur ex vi ipsius. Istud tertium est, in cujus explicatione non modica est difficultas.

S. Bonaventura in 2. dist. 41. a. 1. q. 3. aliquid ei lucis affert, dum ait, intentionem, quæ quis initio sese applicuit operi, virtute permanere, quamdè opus durat, dummodò mutata non fuerit, v. g. si studio me applicuerim ex intentione divinæ gloriæ, intentio virtute permanere censetur, quamdè studium meum durat, etiamsi de ea, in studii decursu, ampliùs non cogitem.

Similiter dum operi inchoato ex intentione divinæ gloriæ, opera alia succedunt, sibi invicem taliter connexa, ut alia ex aliis profuant, & omnia oriantur ex primo, intentio primi operis (ait S. Bonaventura) virtute censetur permanere in omnibus istis operibus subsequentiis, etiamsi de ista ampliùs non cogiteur. Quemadmodum dum Medicus ex intentione sanandi infirmum, proficiscitur ad colligendum herbas, easque deinde colligit, collectas miscet, exinde liquorem exprimit, atque hinc medicinam conficit, con-

fectamque applicat, omnia ista fieri censentur ex vi intentionis primitivæ conceptæ sanandi infirmum, & ista intentio censetur virtute permanere in omnibus operibus istis taliter succedentibus.

305 Si tamen alia interponantur opera inconnexa, quæ non oriuntur ex primo, primi operis intentio in aliis istis perseverare non censetur; atque idem renovanda est.

306 Juvabit ipsummet Seraphicum audire Doctorem, cum hac tamen præcautione, quòd dum habitualem nominat intentionem, per eam, phrasi sui temporis intelligit virtualem, prout contextus ipsius & explicatio manifestum facit. Sic itaque habet: *Norandum est, ad hoc quòd aliqua actio sit meritoria, non oportet quòd semper quis eam actualiter referat in Deum; sed sufficit relatio habitualis. Habitualement autem intentionem dico, non quia habeat charitatem, per quam sit habilis ad referendum; sed quia in primordio operationis illius, vel alterius, ad quam illa se habet consequenter, intentionem habet ad Deum directam. Unde si aliquis intendat dare centum marcas, & incipit dare, & cogitat de Deo in prima marca, & in aliis non cogitat, nihilominus omnes dationes illa sunt ei meritoria & fructuosa. Si autem opus alterius generis inciperet, oporteret quòd intentio renovaretur, ad hoc ut opus esset meritorium.*

307 Hactenus S. Bonaventura. Et optimè quidem; eique concinit communis sententia Doctorum. Sed miror Seraphicum Doctorem inde concludere, Religiosos, qui in principio ex charitate devoverunt portare Religionis pondus, quidquid faciunt, quòd ad sua Religionis observantiam spectat, ex prima intentione esse eis meritorium ad salutem, nisi forte, quòd absit, contraria intentio superveniat. Quamvis enim contraria intentio non superveniat, si tamen alterius generis opera disparata, & cum operibus Religionis inconnexa superveniant, intentio renovanda est, ut proximè dixit. Et idem est dum à primitiva illa intentione voluntariè quis distrahitur, &c. Unde ibidem rejicit eorum opinionem, tamquam doctrinæ Sanctorum repugnantem, qui ad meritum sufficere dicunt intentionem in principio anni, vel mensis, vel septimanæ, vel diei conceptam, omnia faciendi propter Deum; si enim hoc dicatur (inquit) valdè ampliatur & largatur via salutis; & in hoc auctoritatibus Sanctorum obviatur, qui dicunt, eam esse valdè arctam.

308 Idem probare non possum opinionem Valentia & Henriquez (quos refert sequiturque Mascarenhas tr. 1. de Sacram. n. 123.) alienium, Sacerdotem, qui in Sacerdotalis Ordinis susceptione intentionem habuit consecrandi quoties celebraret, post multos annos validè consecrare ex vi primæ illius intentionis, quam habuit, dum Sacerdotio initiaretur. Neque enim primordialis illa intentio virtualiter, absque interruptione, censeri potest

perseverare per multos menses & annos. Cum certissimum sit, innumeratas actiones, prorsus disparatas, inconnexas, & impertinentes interponi, in quibus manifestum est, primordialem illam intentionem virtualiter non permanere, velut in effectibus moraliter & humano modo ab ipsa profluentibus. Manifestum proinde est, eam per actiones illas moraliter interrumpi; sicut & per somnum, ebrietatem, aliaque ejusmodi intercidentia. Et in quo (amabo) dum intercidunt, prima intentio illa virtualiter perseverat? In quo continuatur? Nihil est assignabile.

Facta verò semel morali interruptione, seu discontinuatione, certum est intentionem renovandam esse, ut moraliter possit influere. Cum intentio primitivæ concepta, per moralem illam interruptionem, moraliter esse desierit, tam virtute, quam actu, ut tradit Seraphicus Doctor supra.

Hinc consecrarium videtur, intentionem manè conceptam faciendi omnes istius diei actiones ad majorem Dei gloriam, minimè sufficere ad hoc ut omnes meritoria sint, ex vi matutinæ illius intentionis præcisè, nisi fuerit renovata. Neque enim in omnes diei actiones moraliter influere censetur, quando non sic omnes connexa sunt, ut secunda ex prima, tertia ex secunda, quarta ex tertia, &c. profluat, ita ut omnes actionum illarum effectus mediatè vel immediatè ex una eademque illa intentione moraliter profluere censeantur. Quòd profectò moraliter vix aut rarò contingit, ob varias intercurrentes actiones, moraliter disparatas, atque adeò inconnexas.

Et verò, si post matutinam intentionem omnia propter Deum faciendi, primò me applicem orationi, post orationem studio (nullà ampliùs occurrente cogitatione studendi propter Deum) post studium labori manuali, post laborem prandio, exinde conversationi, post iterum studio, &c. non appareat quomodò moraliter ex se invicem procedant actiones istæ disparatæ; nec quomodò secunda procedat ex prima, tertia ex secunda, & sic deinceps, ita ut omnes procedere censeantur ex vi primæ intentionis, manè conceptæ, mediante primâ actione, per ipsam immediatè imperatâ.

Hoc quidem appareret, si prima actio per ipsam imperata, post se inferret velutque traheret secundam, secunda tertiam, &c. Sed si ex una parte non sit talis consecutio inter actiones, ex alia parte finis matutinæ intentionis per intellectum ampliùs non proponatur voluntati, nec ulla ipsius ampliùs occurrat cogitatio, sed hinc & nunc voluntati solùm occurrant fines quos natura suggerit, v. g. studendi ad addiscendum, laborandi ad tempus transigendum, &c. voluntas hinc & nunc agere non censetur ex matutino illo fine, sed ex fine & motivo hinc & nunc occurrente.

Quia tamen intentio distinguitur ab attentione, & D. Anselmus in lib. de concord. grat.

grat. & lib. arb. docet, tria in voluntate esse distinguenda, *instrumentum volendi* (id est, volendi potentiam) *affectionem huius instrumenti*, & *usum ejus*. Aitque, quod *affectio huius instrumenti est quando sic afficitur instrumentum ad volendum aliquid, etiam quando ille qui vult non cogitat, ut nihilominus si veniat in memoriam, statim illud velit. Usus autem instrumenti, est quem non habemus, nisi cum cogitamus rem quam volumus*. Hinc videtur nobis admodum probabile, intentionem virtutalem esse ipsammet actualem in fundo voluntatis nostrae permanentem, etiam dum ad illam non fit reflexio. Quia non satis apparet quomodo melius explicari queat, & quomodo amor alicujus finis qui jam esse desit, possit imperare, producere, & in finem amatum opus referre. Quod enim non est, non operatur. Nec satis concipi potest quid fit illa virtus, seu vis ex procedenti actuali relicta, nisi fit actuale aliquid, arcanus scilicet affectus adhuc permanens, quem Anselmus vocat affectionem instrumenti, adhuc existens quando de ea reflexe non cogitamus. Esse quippe in nobis plerisque affectus absque reflexione continuatos, pluribus exemplis proxime declarabitur. Eadem ergo non requirit intentionem seu relationem actualem, ad quam fiat reflexio; nec sufficere habituales, qualis est etiam in dormiente qui ante somnum habuit actualem, sed per somnum interruptam. Multo minus sufficere habituales illam quae consistit in solo habitu amoris in finem suum; utpote quem habens frequenter refert actus suos in finem illi oppositum. Neque enim justus semper operatur ex habitu charitatis, nec peccator ex habitu cupiditatis. Nec sufficit solo intellectu, imaginatione vel ore dicere quod actus tuos referas in Deum; sed id intimo cordis affectu praestandum. Probabile tamen est quod dicit Alexander de Ales, matutinam intentionem, de qua supra, tamdiu moraliter permanere, & influere, quamdiu nec interrumpitur per somnum, ebrietatem, &c. nec voluntarie revocatur; sed voluntas sic affecta permanet, ut ab ea se voluntarie distrahi non patiatur; imò arcanam illam (etiam inter involuntarias distractiones) sic retineat affectionem (velut arcanum quemdam cordis impulsu) ut in se revocata, & interrogata cur hinc & nunc operetur, statim hoc quasi repositum audiat in intimo cordis sui, *propter Deum, sicut manè proposui*. Quod facilius fieri intelligitur, quando certo ordine; secundum diversas diei partes, actiones suas disponere solet, & initio diei eas sibi proponit cum intentione eas tali ordine propter Deum faciendi. Partim namque in isto ordine, partim in arcano illo impulsu, affectioneque voluntatis, matutina intentio tunc censetur moraliter permanere & influere, non obstante involuntaria ab ea distractione, seu incogitantia; quae licet impediat attentionem, & intentionem in actu reflexo; intentionem non impedit in actu exercito.

Tom. I.

Nec certè dubium, plurimos in nobis esse arcanos affectus, ad quos non reflectimus. Nam & seipsam mens humana continuè amat, licet ad id non reflectat. Et quot sponsae sponso suos continuè diligunt, etiam de ipsis continuè reflexe non cogitent? Quam multi exules ad patriam, captivi ad libertatem, avari ad pecuniam, ambitiosi ad honorem, libidinosi ad voluptatem continuè aspirant, licet de istis continuè non cogitent?

Nec affectus dumtaxat in nobis sunt, de quibus reflexe non cogitamus, sed & cogitationes ipsae, seu cognitiones, secundum Augustinum l. 14. de Trinit. c. 10. de humana mente dicentem: *Post cognitionem sui, seipsam velut in memoria sua constitutam videt, quasi ibi non fuerit antequam seipsam cognosceret: cum profecto ex quo esse coepit, numquam sui meminisse, numquam se intelligere, numquam se amare desiterit*.

Hinc admonemur (ait c. 7.) *esse nobis in abdito mentis quarundam rerum quasdam notitias, & tunc quodammodo procedere in medium, atque in conspectu mentis velut apertius constitui, quando cogitantur. Tunc enim seipsam mens & meminisse, & intelligere, & amare invenit etiam unde non cogitabat, quando aliud cogitabat*.

Omnibus tamen bene perpensis, nihil à nobis fieri videtur voluntarie, sine proportionata cognitione, quamvis hoc non advertamus, quia non reflectimus. Neque enim v. g. exercitissimus Citharædus instrumentum musicum ordinatissime pulsans, dum cum amico identidem confabulatur, sic ut ad instrumentum vix attendere videatur, idè est absque omni cogitatione ejus quod facit. Cum sine omni artis directione (sine omni proinde cogitatione) instrumentum ordinatè non pulset; quandoquidem digitu ipsius ex seipsis non dirigantur, nec cum tanta ordinatione moveantur, nisi ex directione artis. Idem considerari potest in ambulante per viam, per quam per singulos dies ambulare solet. Neque enim ambulat sine ulla cognitione dirigente, tamen de ea reflexe non cogitet, idèque cognitione se dirigi non putet. Illius quippe cognitionis tunc experitur necessitatem, si inter ambulandum, oculos clauserit. Tunc enim difficultatem statim sentit, necessitatemque cognitionis dirigentis gressus suos.

Hinc justus, qui spiritu Dei agitur, & charitatem habet, quae in ipso otiosa non est; imò (secundum Angelicum Doctorem) omnia opera ipsius non mala dirigit, & ordinat ad Deum; piè credere potest se moraliter perseverare in matutina intentione, non obstante actionum diversitate, longaque distractione, si nec revocaverit intentionem illam, nec interposuerit actionem cum ea incompatibilem, nec ab ea permiserit se voluntarie distrahi, seque, dum reflectit, sentiat in arcano mentis ita manere affectum, ut interrogatus, num in matutina illa intentione perse-

veret, sincerè dicat, sibi in conscientia videri quòd sic.

319 Quia tamen res ista non nihil ambigua est, sæpèque contingit matutinam intentionem mutari, intentionique charitatis intentionem succedere cupiditatis, non solum dum actioni actio succedit, sed & in ejusdem actionis progressu; ita ut una eademque actio ex charitate inchoata, ex cupiditate non raro continetur, unumque & idem opus, bonà cœptum intentione, malà finiatur (ut D. Gregorius docet l. 25. Moral. c. 16.) propterea Estius sapienter monet, intentionem frequenter iterandam, præsertim dum actio disparata succedit. Cùmque naturæ seipsam semper & ubique querentis fraudes & doli subtilissimi sint, omnes animi recessus scrutandi sunt, sollicitèque cavendum, ne in principio, medio & fine actionum nostrarum aliqua se immisceat illecebra proprii amoris; ne etiam quod cum fervore incœptum est, tepescat, & cùm tepescere cœperit, omninò frigescat, prorsusque extingatur, nisi crebrius flamma renovetur.

320 Nec piis hominibus, etiam mechanicis, difficilis est ista renovatio, utpote quæ momento fieri potest. Vel 1°. solum proferendo nomen *Jesu*, vel *amen* ex condito matutino, quo statuerint intentionem toties renovare, quoties illud protulerint. Vel 2°. dicendo in principio actionis, *sanctificetur nomen tuum*. Vel 3°. devotè dicendo in nomine *Patris, & Filii, &c.* cùm verba ista significant Deum in ratione principii & finis actuum nostrorum. Sic enim Apostolus intelligit ad Coloss. 3. cùm ait: *Quodcumque facitis... omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi*. Et ideo usus signi crucis in Ecclesia primitiva frequentissimus fuit, antè quemlibet actum: *Ante omnem progressum, atque promotum* (ait Tertullianus lib. de coron. milit. c. 3.) *ad omnem aditum, atque exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quocumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus*. Idque etiam Hieronymus commendat epist. 22. c. 16. *Ad omnem actum, & ad omnem incessum, manus pingat crucem*. Vel 4°. mechanici, toto die labori manuum incumbentes, laborem suum in Deum referre facile possunt, laborando ex sincera intentione conformandi se ordini divinæ Providentiæ, quæ ipsos constituit in necessitate se familiamque suam sustentandi per laborem.

CAPUT XXVIII.

Necessaria non est relatio omnium actuum nostrorum per amorem Dei super omnia; neque per charitatem perfectam; sufficit quòd fiat per imperfectam, quæ etiam in peccatoribus reperitur.

321 **E**X dictis lib. 6. c. 21. constat, quòd non omnis amor Dei propter se, sit charitas

perfecta. Quod & constat ex variis gradibus charitatis ibidem c. 22. enarratis, quorum aliqui in ipsis quoque infidelibus esse possunt. Et constabit amplius ex dicendis to. 3. l. 5.

Hinc porò conficitur, nec amorem Dei super omnia, nec perfectum amorem Dei necessarium esse ad satisfaciendum præcepto, *Omnia in gloriam Dei facite*. Cùm ad hoc sufficiat amor Dei propter se.

Nèque primum maximumque mandatum, quatenus prohibet manfrosos creaturarum amerculos, atque adeò præcipit nullam creaturam amare nisi propter Deum, obligat ad Deum in omnibus actibus nostris amandum super omnia, vel amore perfecto; sed solum ad non amandum creaturam nisi propter Deum. Quod fit per amorem Dei, etiam imperfectum, & non super omnia. Vide lib. 6. cap. 17.

CAPUT XXIX.

Charitas generaliter dicta, per quam omnia opera nostra in Deum referenda sunt, à Deo est per gratiam actualem, non ab homine per naturam.

HÆc assertio fusè à nobis ex divinis Oraculis, sanctis Patribus, & rationibus Theologicis demonstrabitur libro 9. sequenti, ubi de gratia tractabimus, quatenus uno ex generalibus morum principii, ad malum declinandum, bonumque faciendum necessariis.

CAPUT XXX.

Ex doctrina lib. 5. 6. 7. & 8. stabilita, perspicuisque utriusque Testamenti, & Sanctorum testimoniis comprobata, atque valido rationum Theologicarum præsidio roborata, quòd Deus solus esse queat finis, etiam negativè ultimus, omnis amoris ordinati, ceteraque omnia ad ipsum propter se dilectum referenda sunt per charitatem, saltem generaliter dictam, quæ à Deo fit per gratiam actualem: quatuor famosa Corollaria derivantur. Primum, quòd omnis actus moraliter bonus, debitisque omnibus circumstantiis, tam ex parte operis, quam ex parte operantis vestitus, meritorius sit, saltem de congruo, nullus steriliter bonus.

DE congruo (inquam) quia ex propositionibus 62. & 63. damnatis à Pio V. constat, actus moraliter bonos, debitisque omnibus circumstantiis vestitos, per gratiam sancti Spiritus nondum inhabitantis, fieri à peccatoribus, per eaque ipsos ad justificationem disponi. Sola verò opera justorum, facta à vivo Christi membro, per gratiam sancti Spiritus inhabitantis, de condigno meritoria sunt.

Omnem porò actum moraliter bonum, 326